

«Menneskeheten er både mangelfull og fattig uten den fulle og frie utfoldelsen av kvinners kreativitet og kunnskap.»

PEN Internationals Kvinnemanifest 2017

ÅRSMELDING 2017

norsk p.e.n.

Innsats nytter og vi gir oss aldri

HVA SKJER?

Årsmeldingen for 2017 viser et aktivt år – hjemme og ute – og et Norsk PEN i endring. Tilslutningen øker og medlemstallet er mer enn fordoblet på få år. Det ligger et dypere behov der ute. Krig og terror preger siste års nyhetsbilde. Tiltakende politisk og sosial uro og tydeligere autoritære trekk i mange vestlige land utfordrer demokratiske verdier. Vi går ikke fri her hjemme. Norsk PENs oppgave er å vokte, reagere og aksjonere der ytringsfriheten kommer under direkte eller indirekte press – på kort og lang sikt. Her hjemme søker vi mot områder der tabuene rår, der taushet skjuler, der transparens tildekkes og der politikk setter vårt verdigrunnlag på prøve. Der ute velger vi utsatte land der vi selv eller via våre partnere aksjonerer. Tyrkia og Afghanistan er de sentrale. Og vi vokter vår egen stormaktspolitikk når retningen strider mot ytringsfrihet og menneskeverd – i USA, Kina, Russland, Iran og flere.

HVEM ER VI?

Norsk PEN er en politisk uavhengig organisasjon som vokter, debatterer og aksjonerer fra sak til sak. Verdens største ytringsfrihets-organisasjon, PEN International, er vårt moderhus. Lesten (PENs Charter) ligger fast. Den gir langsiktig og urokkelig styring mot temaer der ytringsfriheten og demokratiske verdier utfordres. En stadig større krets frykter ufrihet og streber mot et verdifast samfunn, et samfunn hvor stabilitet, trygghet og respekt for menneskeverdet kommer først. Vi lytter til de engasjerte stemmene og gjør dem gjerne til våre medlemmer.

HVOR GÅR VI?

Norsk PEN fornyer hvert år en strategisk tre-årsplan. Viktige arbeidsoppgaver venter. Et tilbakevendende tema er

finansieringen av PENs hverdag - driften - for å løfte nye prosjekter. Vi er heldige som støttes av forfattere, journalister og forleggeres organisasjoner som selv er avhengig av den profesjonelle frie ytring. Bidragene kommer også fra stiftelser som Fritt Ord, Bergesen og Eckbos Legater som har gitt Norsk prosjekt for ytringsfrihet fart og retning, et arbeid som nå videreføres etter en treårs-start med stor kraft av frivillige og topp kompetente kolleger. En langsiktig finansiering er avgjørende selv om frivillighet alltid vil være PEN-bevegelsens plattform for innsats.

Norge mottar innvandrere som beriker landet. De integreres ved å lære våre demokratiske verdier å kjenne – vårt arbeidsliv, kultur, litteratur og får bekreftet hva ytringsfrihet betyr. Norge har også sin stolte urbefolkning, en kraftfull samisk befolkning der språkene, litteraturen og kulturelle tradisjoner er under press, Sametingets og mange organisasjoners innsats til tross. Vi vokter og engasjerer oss.

Det viktigste forblir vokter-rollen – basert på innsikt, integritet og engasjement, samt entusiasme for fri, åpen meningsutveksling. Vi sørger over et tiltakende behov for vårt nærvær som forsvarere av ytringsfriheten, men gleder oss over forståelsen for Norsk PENs innsats. Innsats nytter og vi gir oss aldri.

William Nygaard
styreleder

Oslo, 22. mars 2018

Foto: Kåre Jensen

Norsk PEN
Wergelandsveien 29
0167 Oslo
Tlf: 22 60 74 50
E-post: pen@norskpen.no
www.norskpen.no

Lay out/design: KORD

Bilder er tatt av Norsk PEN, der intet annet fremgår.

Omslagsfoto:

Narges Mohammadi (foto: AFP/Getty Images), Dareen Tatour (foto: The Voice Project), Zehra Dogan (foto: The Voice Project) og Liu Xia (foto: The Voice Project).

Styrets årsberetning

Perioden 1. januar – 31. desember 2017

1. STYRET OG UTVALG

1.1 STYRET

Faste medlemmer frem til årsmøtet 2. mai 2017:

William Nygaard (leder), Elisabeth Eide (nestleder), Anders Heger, Rune Ottosen, Brit Bildøen, Peter Normann Waage, Arne Svingen, Dag Larsen og Åshild Eidem. Åshild Eidem hadde permisjon fra desember 2016 til årsmøtet 2017.

Varamedlemmer: Trygve Åslund, Asieh Amini og Ingeborg Senneset.

Faste medlemmer etter årsmøtet 2. mai 2017:

William Nygaard (leder), Elisabeth Eide (nestleder), Rune Ottosen, Brit Bildøen, Peter Normann Waage, Arne Svingen, Dag Larsen, Åshild Eidem og Kjersti Løken Stavrum. Åshild Eidem hadde permisjon fra styrevervet fra desember 2017 frem til årsmøtet 2018.

Varamedlemmer: Trygve Åslund, Asieh Amini og Ingeborg Senneset.

Styret har avholdt 8 møter i perioden.

Generalsekretær Hege Newth er styrets sekretær.

1.2 ARBEIDSUTVALGET

Frem til årsmøtet 2. mai:

William Nygaard, Elisabeth Eide, Peter Normann Waage og Dag Larsen (vara).

Etter årsmøtet 2. mai:

William Nygaard, Elisabeth Eide, Dag Larsen og Peter Normann Waage (vara).

Leder av Komiteen for fengslede forfattere, Brit Bildøen, har vært observatør i hele perioden.

Arbeidsutvalget har avholdt 7 møter i perioden.

1.3 VALGKOMITEEN

Valgkomiteen har bestått av Ann-Magrit Austenå (leder), Jørgen Lorentzen, Trine Kleven og Nuray Y. Gullestad.

1.4 UTVALG OG KOMITEER OPPNEVNT AV STYRET

Komiteen for fengslede forfattere: Brit Bildøen (leder), Mari Moen Holsve, Johanne Fronth-Nygren, Øivind Hånes, Jørgen Lorentzen.

Tyrkiautvalget: William Nygaard (leder), Brit Bildøen,

Anders Heger går ut av styret etter et uvisst antall (ti-)års innsats.

Eugene Schoulgin, Ragnar Næss, Jørgen Lorentzen, Anders Heger, Hege Newth, Carl Morten Iversen.

Overvåkingsutvalget: Jon Wessel-Aas (leder), Kjersti Løken Stavrum, Arne Jensen, Elisabeth Eide, William Nygaard.

Varslerutvalget: Kai Sibbern (leder), Rune Ottosen.

Flerkulturelt utvalg: Nisrin Maktabi Barkouki (leder), Elisabeth Eide.

Utvalget for medier og det publisistiske feltet:

Annette Groth (leder), Thomas Spence, Edmund Austigard og Kjersti Løken Stavrum.

Produksjon av program om ytringsfrihet for unge:

Ingeborg Kværne (leder), Arne Svingen.

1.5 REPRESENTASJON I INTERNASJONALE KOMITEER OG NETTVERK

PEN Internationals styre: Anders Heger.
 Center Committee i PEN International: Anders Heger.
 Writers in Prison Committee: Brit Bildøen.
 Translation and Linguistic Rights Committee: Arne Svingen.
 Writers for Peace Committee, Women Writers' Committee: Elisabeth Eide.

2. ADMINISTRASJON

Norsk PEN har kontor i Litteraturhuset, Wergelandsveien 29, 0167 Oslo. Sekretariatet er bemannet av generalsekretær Hege Newth i 100 % stilling og Ingeborg Kværne i 100 % stilling som nasjonal fribykoordinatør. Larissa Avelar er engasjert som administrasjons- og IT-konsulent i 30 %. Carl Morten Iversen er seniorrådgiver på timebasis.

3. MEDLEMMER

Norsk PEN har nær tredoblet medlemstallet de siste fem årene. Dette er oppnådd ved større synlighet aktiv medlemsverving.

Pr. 31/12-2017 hadde Norsk PEN 926 medlemmer, på samme tid i 2016 hadde Norsk PEN 820 medlemmer.

3.1 FRIVILLIGHET

Arbeidet med å være en aktiv pådriver i viktige tema om ytringsfrihet har en sentral plass og kommer til uttrykk gjennom en rekke aktiviteter. Norsk PEN har etablert 10 ulike utvalg og komiteer som arbeider innenfor våre kjerneområder, totalt representert med 31 personer. Åtte av utvalgene utgjør det norske prosjektet, de to andre utvalgene er Norsk PENs Tyrkiagrupper, som arbeider for offentlig bevissthet om ytringsfrihetssituasjonen i Tyrkia – hjemme og ute og Komiteen for fengslede forfattere. Norsk PENs styre utgjør 12 personer. Verv i Norsk PEN honoreres ikke, og de fleste av våre aktiviteter og aksjoner er tuftet på frivillig innsats, som er et sterkt prinsipp for organisasjonen. Medlemmene involveres og engasjeres i alle deler av vår utadrettede virksomhet. I 2017 utgjorde frivillig arbeid for Norsk PEN om lag 5 årsverk.

4. ARRANGEMENTER

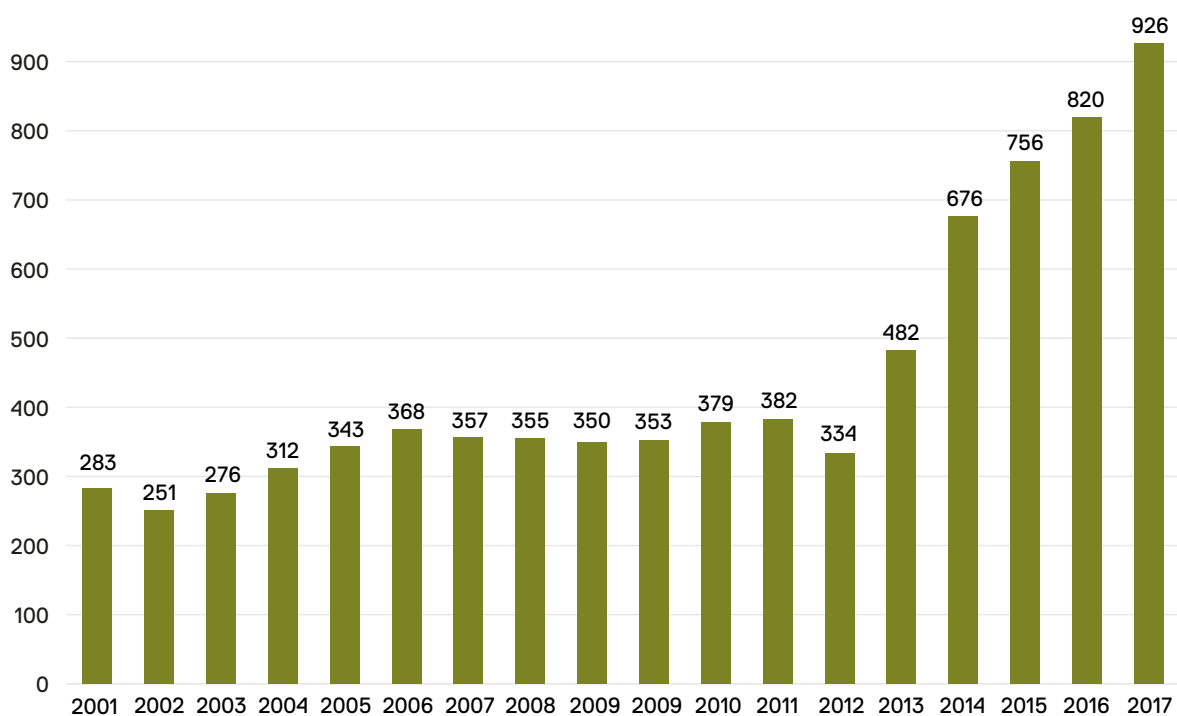
4.1 ARRANGEMENTER GJENNOM ÅRET

17. januar: Hvor går mediene nå?

Mens mediene kjemper for å overleve økonomisk, velger regjeringen å kutte i pressestøtten.

Bør vi tenke helt nytt? Hva skal til for å hindre at mediemangfoldet forsvinner? Hvordan vil fremtidens medielandskap se ut? Er det grunn til å frykte

Medlemsutvikling fra 2001-2017

Fra venstre: Jette Christensen, Geir Hågen Karlson, Vidar Strømme, Arne Jensen, Runa Sandvik og Anders Werp i debatt om varsling og digital sikkerhet. Samtalen ledes av Kai Sibbern.

ytringsfrihetens kår?

Velkommen ved **Annette Groth**.

Paneldebatt med: Statssekretær i Kulturdepartementet **Bård Folke Fredriksen** (H), sjefredaktør **John Arne Markussen** (Dagbladet), sjefredaktør **Irene Halvorsen** (Nationen), stortingsrepresentant **Bård Vegar Solhjell** (SV), **Knut Olav Åmås** (leder for Mediemangfoldsutvalget), *Ordstyrer:* **Ann-Magrit Austenå** (tidligere leder i Norsk Journalistlag).

Arrangør: Norsk PENs Medieutvalg

8. mars i Bergen:

Nuray Yildirim Gullestad (leder av Norsk PEN avd. Vestlandet) ledet en samtale med **Linn W. F. Nikkerud** og **Æsæl Manouchehri** om ytringsfriheten til minoritetskvinner som deltar i den offentlige debatten. *Arrangør:* Norsk PEN avd. Vestlandet i samarbeid med 8. marskomiteen i Bergen.

28. mars: Rundebordssamtale om overvåking

Eksterne inviterte deltakere: Anders Hellebust, Espen Andersen, Tormod Heier og Theo Koritzinsky. Øvrige deltakere var styret, administrasjon, utvalgsledere og -medlemmer. Spørsmål til diskusjon: Er dagens kontroll- og overvåkningsregime forenlig med en åpen og opplyst offentlig samtale? Hvilken realitet har for eksempel pressens kildevern, når rommet for fortrolig kommunikasjon innskrenkes? Har vi foretatt en gjennomgående, prinsipiell vurdering av hva de mange utvidelsene av myndighetens overvåkningsfullmakter betyr for ytringsfriheten?

Samtalen ble ledet av **Jon Wessel-Aas** (leder i Overvåkingsutvalget).

Velkommen ved **William Nygaard**.

Arrangør: Norsk PENs Overvåkingsutvalg.

29. mars, Bergen bibliotek: Debatt om falske nyheter og ytringsfrihet

Jan H. Landro (styremedlem i Norsk PEN avd. Vestlandet) i samtale med filosof ved Universitetet i

Bergen **Ole Hjortland** og VG-redaktør **Gard Steiro**. *Arrangør:* Norsk PEN avd. Vestlandet.

3. april: Varslervernet en illusjon? Om varsling og digital sikkerhet

Utfordringen med nye digitale verktøy og et usikkert juridisk rettsvern for varslere, skaper problemer for redaksjonene, myndighetene og potensielle varslere. Den rettslige utviklingen på dette området med forslag til utvidete fullmakter for kontroll og digitalt grensevern skaper nye utfordringer. Kan trusselbildet og russisk hacking av norske politikere begrunne slike fullmakter?

Med: **Runa Sandvik** (direktør for informasjonssikkerhet New York Times), **Vidar Strømme** (advokat Schjødt Advokatfirma), **Arne Jensen** (generalsekretær Norsk Redaktørforening), **Geir Hågen Karlson** (oberstløytnant Forsvarets høyskole), **Anders Werp** (stortingsrepresentant fra Høyre), **Jette Christensen** (stortingsrepresentant fra Ap). *Debattleder:* **Kai Sibbern** (leder av Norsk PENs Varslerutvalg).

Velkommen ved **Rune Ottosen**.

Arrangør: Norsk PENs Varslerutvalg

20. april: De sataniske versene, ytringsfrihet og foreleggerens oppgave

William Nygaard holdt foredrag på Institutt for kommunikasjon og kultur ved Handelshøyskolen BI.

2. mai: Det der kan du ikke si! Stand up for ytringsfrihet

Årsmøteseminarer bød på provokasjon og opplysning ved humor da vi ga mikrofonen til komikerne **Shabana Rehman**, **Dag Sørås** og **Igor Dunderovic**. Velkommen ved **Hege Newth**.

Fra venstre: Abubakar Hussein, Namra Saleem, Nancy Herz, Assad Nasir og Noman Mubashir diskuterer ytringsfrihet og skam. Samtalen ledes av Elisabeth Eide.

The price of free speech in Turkey – en samtale med Leyla Zana. Fra venstre: Jostein Hole Kobbeltvedt (Rafto), Nuray Yildirim Gullestad (PEN Vestlandet), Leyla Zana og William Nygaard. Foto: Raftostiftelsen.

10. mai: Ytringsfrihet og skam - om skam, ære og det frie ord

Tv-serien «Skam» har satt temaet på dagsorden igjen, og de prisbelønnede «skamløse jentene» har satt i gang en aldri så liten revolusjon. Er skam til hinder for ytringsfriheten? Lar vi være å si eller mene noe fordi det er skamfullt?

Samtale med **Noman Mubashir**, **Abubakar Hussein**, **Nancy Herz**, **Assad Nasir** og **Namra Saleem**. Ledet av **Elisabeth Eide**, nestleder i Norsk PEN.

Velkommen ved **Nisrin Maktabi Barkouki**.

Arrangør: Norsk PENs Flerkulturelt utvalg.

30. mai: Et møte med nordkoreanske avhopperforfattere

Koreas ambassade, i samarbeid med Norsk PEN og Litteraturhuset, inviterte til et møte med **Lee Ji Myoung**, leder av det nordkoreanske PEN-senteret i eksil og **Kim Tae San**, medlem av det nordkoreanske PEN-senteret i eksil. Møtet ble ledet av **Elisabeth Eide**.

12. juni: The price of free speech in Turkey - A conversation with Leyla Zana

Nuray Yildirim Gullestad i samtale med Leyla Zana, kurdisk politiker i Tyrkia.

Arrangør: Norsk PEN og Norsk PEN avd. Vestlandet i samarbeid med Raftostiftelsen.

15. juni: Kvinnelige eksilforfattere - om frykt, flukt, feminisme, frihet

Hvem er de, kvinnene som tør å si ifra? Som taler imot urettferdighet, med fare for eget liv? Hva har de opplevd – og hva kan de lære oss?

Deltakere: Poet og journalist **Gunel Movlud** fra Aserbajdsjan, forfatter og kunstner **Elahe Rahroniya** fra Iran, poet og journalist **Nada Yousif** fra Irak. Forfatterne i samtale med **Linn Stalsberg**. I tillegg

medvirket **Tove Bakke** og **Hege Susanne Bergan**.

Velkommen ved **Johanne Fronth-Nygren**.

Arrangør: Komiteen for fengslede forfattere.

7. juli, Longyearbyen 2017: Are you in the hills Ashur?

Poetry reading **Ashur Etwebi** & **James Byrne**.

I samarbeid med Artica Svalbard og Longyearbyen folkebibliotek.

7. september: Bjørnsonfestivalen, Molde

Jørgen Lorentzen holdt folketale om Tyrkia.

17. oktober, Bergen bibliotek: Tabuer i bildebøkene

Danskene **Oscar K** og **Dorte Karrebæk** står bak noen av vår tids mest kontroversielle utgivelser. I møte med **Lotta Olsson**, redaktør for barnekultur i den svenske avisa Dagens Nyheter, og **Steffen Sørum**, redaktør i Cappelen Damm.

Ordstyrer: Litteraturkritiker og styremedlem i Norsk PEN avdeling Vestlandet, **Guri Fjeldberg**.

Arrangør: Norsk PEN avd. Vestlandet.

19. oktober: Aktivisme eller demokrati? Strategier for ytringsfrihetsarbeid

Hvilke former for ytringsfrihetsarbeid gir best resultater på kort og lang sikt? Er det aksjoner innenfor landets grenser eller påtrykk utenfra fra eksilmiljøer eller diplomati? Hvem er det viktig å få på banen?

Medvirkende: **Idrak Abbasov**, journalist fra Aserbajdsjan, tidligere fribyforfatter i Bø, **Asieh Amini**, journalist, poet og menneskerettighetsaktivist fra Iran, tidligere fribyforfatter i Trondheim, **Hilde Frafjord Johnson**, bl.a. tidligere statsråd, og fra 2011-2014 spesialutsending for FN til Sør-Sudan, **Abazar Hamid**, musiker og fredsaktivist fra Sudan, tidligere fribymusiker i Harstad. Programleder: **Øivind Hånes**, medlem av Komiteen for fengslede forfattere.

Arrangør: Komiteen for fengslede forfattere.

Fra venstre: Idrak Abbasov, Asieh Amini, Hilde Frafjord Johnson, Abazar Hamid, Øivind Hånes og Brit Bildøen.

23. oktober: Varsling i skolen**Hvem skal beskytte elevene?****Hvordan skal lærernes faglighet og ansvar både kunne utfordres og anerkjennes?**

Ytringsklima i skolen knyttet til skadelig eller kriminelle elementer: Hvorfor varsler ikke lærere når kolleger går over streken? Nye trender – pedagogiske eksperimenter – testing /PISA etc – manglende autonomi for lærerne. Styringsrett: Skal skoleeier eller fagpersoner bestemme premissene?

Med: Steffen Handal og Aina Skjefstad

Andersen, Utdanningsforbundet,
Vidar Raugland, advokat og forfatter,
Simon Malkenes, lektor journalist,
Sonja Holtermann, journalist, **Tone Tellevik Dahl**, Oslo-politiker (AP), **Saida R. Begum**, Oslo-politiker (H).

Ordstyrer: Kai Sibbern, leder av Norsk PENs

Varslerutvalg

Velkommen ved **Rune Ottosen**.

Arrangør: Norsk PENs Varslerutvalg i samarbeid med Utdanningsforbundet.

25. oktober, Harstad: Ly for stormen. Debatt om forbudte sanger og ytringsfrihet

Hege Newth deltok i debatten sammen med artisten **Moddi**, **Helge Lunde** fra ICORN, fribymusiker **Abazar Hamid** og **Ole Gunnar Solheim** fra Amnesty. Debatten ble ledet av **Bård Borch Michalsen**.

3. november, Bergen bibliotek: Jubileumsfestival: Stand up for ytringsfrihet med Shabana Rehman

Arrangør: Norsk PEN avd. Vestlandet i samarbeid med Bergen bibliotek.

11. november: Det Kritiske Rom: populisme og politikk i India. An Insignificant Man

Film fra Sør og Norsk PEN inviterte til visning av og debatten om den indiske dokumentaren *An Insignificant Man*, med **Kenneth Bo Nielen** og **Khushboo Ranka**.

Samtalen ble ledet av **Elisabeth Eide**.

Arrangør: Film fra Sør og Norsk PENs Flerkulturelt utvalg.

16. november: Utdeling av Ossietzkyprisen til Tormod Heier og markering av Fengslede Forfatteres Dag

Musikkinnslag ved den afghanske musikeren og fribymusiker i Harstad, **Hamid Sakhizada**.

Velkommen og presentasjon av årets vinner ved **William Nygaard**.

Tale til Tormod Heier ved leder av EOS-utvalget

Eldbjørg Løwer.

Tale ved **Tormod Heier**.

Samtale med **Tormod Heier** ved journalist og leder av Norsk PENs Varslergruppe **Kai Sibbern**.

Markering av PEN Internationals Fengslede Forfatteres Dag ved **Brit Bildøen** og **Øivind Hånes**.

16. november: Det Kritiske Rom: Landgrabbing – En Global Jakt På Matjord

Hvordan kan et land som eksporterer tonnevis med mat, stadig rammes av sult og være avhengig av matvarebistand? Filmen *Dead Donkeys Fear No Hyenas* undersøker konsekvensene for etiopiere på landsbygda når landjorda deres tvangsselges til utenlandske eiere. Etter filmen inviterte Film fra Sør og Norsk PEN regissør **Joakim Demmer** og etiopiske **Lemma Desta** til samtale. Samtalen ble ledet av **Kari Helene Partapuoli**, leder for Utviklingsfondet.

Arrangør: Film fra Sør og Norsk PENs Flerkulturelt utvalg.

27. november: Mediekrise for alle unntatt NRK: Styrker eller svekker NRK mediemangfoldet?

Deltakere: NRKs sjefredaktør **Thor Gjermund Eriksen**, **Randi Øgrey**, administrerende direktør i Mediebedriftenes Landsforening, Dagbladets sjefredaktør **John Arne Markussen**, Nordlys sjefredaktør **Helge Nitteberg**. Debatten ble ledet av politisk journalist **Aslak Bonde**.

Velkommen ved **Annette Groth**.

Arrangør: Norsk PENs Medieutvalg.

2. desember, Litteraturhuset: Nyttårskortaksjon - oppmuntring i mørketida

Arrangør: Komiteen for fengslede forfattere.

Vi skrev over 270 nyttårshilsener til forfattere, journalister, bloggere og andre som sitter i fengsel eller på andre måter er truet eller forfulgt pga sine ytringer.

2. desember, Universitetsaulaen Bergen: Propaganda, Facts and Fake News: The Holberg Debate 2017

With **Julian Assange**, founder and editor of WikiLeaks, **John Pilger**, journalist and author and **Jonathan Heawood**, CEO and founder of IMPRESS. Moderated by professor **Ellen Mortensen**.

Arrangør: Norsk PEN avd. Vestlandet i samarbeid med Fritt Ord og Holbergprisen.

4.2 IN OTHER WORDS - 2017 ICORN NETWORK MEETING & PEN INTERNATIONAL WIPC CONFERENCE

PEN Internationals Writers in Prison Committee (WiPC) og det internasjonale fribynettverket ICORN arrangerer annethvert år en konferanse i fellesskap. I 2017 foregikk konferansen på Lillehammer 31. mai til 2. juni. Konferansen *In Other Words* samlet mer enn 300 forfattere, kunstnere, aktivister, fribyreprentanter og

Narges Mohammadi

soner en 16 års fengselsstraff i det beryktede Evin-fengselet for å ha kjempet for kvinners rettigheter i Iran. Det er ikke enkelt for fanger i iranske fengsler å kommunisere med omverden, men rett før WiPC-konferansen på Lillehammer mottok vi et brev fra Narges med hilsen til alle som kjemper for hennes sak, til kolleger og venner i Norge. Hun skriver bl.a.:

«Dear friends, I'm writing to you after I've served my first 6-year sentence, and the new 16-year sentence started on 14 March 2017. All because of my work at Defenders of Human Rights Center, feminist activities and opposing death penalty.

My dear friends, my long prison sentence is because of my struggle side by side with my fellow countrymen and women to achieve democracy, and rest assured that I will continue my efforts the moment I get out of the prison. Our ideals are: peace, security, freedom and equality for all.

What remains of human beings without their ideals? Narges Mohammadi can be imprisoned, like any other activist imprisoned on the way to achieve freedom and justice. But can they imprison our ideals? No! Never! And it is our joint responsibility to protect human ideals and aspirations, and to take actual steps in order to fulfil them. My friends and colleagues who live in the free world, you who hold conferences and try to protect freedom of expression as one of the human ideals, I am addressing you. I believe that peace, security and human rights are achievable only if we unite and support each other.»

andre gjester fra 60 land. Konferansen ble arrangert i samarbeid med Litteraturfestivalen og Lillehammer kommune, og ble lagt parallelt med Litteraturfestivalen slik at alle kunne dra god nytte av et større samarbeid. Norsk PEN var nasjonalt vertskapssenter og hadde ansvaret for koordinering og administrering av WiPC-konferansen lokalt.

Følgende programmer var arrangert av Norsk PEN, Litteraturfestivalen på Lillehammer, PEN International og ICORN i forbindelse med konferansen:

31. mai, Lillehammer: Ordet er fritt

Vi inviterte til en litterær og musikalsk støttemarkering for den tyrkiske forfatteren **Aslı Erdogan**, den iranske menneskerettighetsaktivisten og journalisten **Narges Mohammadi** og journalisten **Khadija Ismayilova** fra Aserbajdsjan. **Narges Mohammadi** sendte oss et brev fra Evin-fengselet, som ble lest opp av hennes bror, **Hamidreza Mohammadi**. Aslı Erdogan og Khadija

Fra venstre: Elisabeth Åsbrink (Svenska PEN), Sanna Sarromaa (finsk feminist), Niels Ivar Larsen (Dansk PEN), Elisabeth Eide (Norsk PEN) og Hilde Sandvik (moderator) i debatt om ytringsfrihetens grenser.

Ismayilova ble intervjuet via Skype.

Programmet ble ledet av den islandske forfatteren og leder i Islandsk PEN, **Sjón**.

Forfatterkollegaer som medvirket: **Gunvald Axner Ims** (Norge), **Asieh Amini** (Iran), **Mohammadi Hamidreza** (Iran), **Anzhelina Polonskaya** (Russland), **Ali Kalaei** (Syria), **Birger Emanuelsen** (Norge), **Idrak Abbasov** (Aserbajdsjan), **Housam Al-Mosilli** (Syria), **Basim Mardan** (Irak), **Brit Bildøen** (Norge).

Musikalske innslag ved **Khaled Harara** (Palestina).

Så här får man inte säga

Hvor går grensene i Sverige, Danmark og Norge for hva man ikke kan si? Vi ser ofte for oss at den svenske debatten er mer sivilisert enn den norske, i hvert fall er det dette de selv sier. Men er dette positivt? Er polarisering et stadium eller en permanent tilstand? Kan vi lære noe av hverandre?

I panelet: Elisabeth Åsbrink (Svensk PEN), Niels Ivar Larsen (Dansk PEN), Elisabeth Eide (Norsk PEN), Sanna Sarromaa (superfeminist og samfunnsdebattant fra Finland, bosatt i Norge).

Moderator: Hilde Sandvik (Broen.xyz).

Å tegne Syria

Syria har vært en krigssone i mer enn 5 år og tidligere var det et diktatur av verste sort. Politiske tegnere har levd med sensur og trusler, og for mange har eksil vært eneste mulighet. Utstillingen *Cartooning Syria* utforsket de kunstneriske grensene for ytringsfrihet og viste politiske tegneserier og tegninger av mer enn tjue syriske tegnere. I panelet: **Arifur Rahman**, **Ronald Bos** m.fl. Moderator: **Elisabeth Eide**.

Khadija Ismayilova

er en prisvinnende journalist, hun ble dømt til 7 års fengsel for å ha publisert artikler som avslører menneskerettighetsbrudd og korrupsjon blant myndighetene i Aserbajdsjan. Khadija Ismayilova ble løslatt fra fengsel 25. mai 2016, da hadde hun sittet i fengsel i 537 dager. Ismayilova er nektet utreise.

Hva blir det neste? Om kampen for ytringsfrihet i Tyrkia

Ytringsfriheten og mediernes situasjon i Tyrkia har forverret seg kraftig siden det mislykkede kuppforsøket i juli 2016. Hundrevis av medier og forlag er stengt og over hundre forfattere er i fengsel etter aksjoner gjennomført under unntakstilstanden. Vi inviterte tyrkiske forfattere til å diskutere utsiktene til ytringsfrihet i Tyrkia framover. **Jørgen Lorentzen** deltok i panel for Norsk PEN.

Hvordan beskytte forfulgte kunstnere og forfattere?

Hva kan internasjonale institusjoner og regjeringer gjøre for å styrke sikkerheten til forfattere, kunstnere og kulturaktører, og støtte deres arbeid i en voksende humanitær krise? Er beskyttelsesbehovet for forfattere og kunstnere forskjellig fra andre menneskerettighetsforkjempere?

The PEN debate: Free Expression in a Post-Truth World

William Nygaard deltok i panel ledet av leder av WiPC **Salil Tripathi**.

Building Bridges for Artist Safety

Fribykoordinator **Ingeborg Kværne** var en av innleiderne på PEN Americas workshop «Building Bridges for Artist Safety».

5. INFORMASJON

Informasjon til medlemmer, media og norske og internasjonale samarbeidspartnere gis gjennom pressemeldinger, rapporter, nyheter og annet materiell som sendes ut fortløpende på epost og publiseres på Norsk PENs hjemmeside. Norsk PEN er aktiv på Facebook og Twitter.

5.1 PRESSEMELDINGER

Det ble sendt ut 14 pressemeldinger i 2017:

- 20. januar: Artica Svalbard - et nytt og spennende

Aslı Erdogan

Aslı Erdogan ble arrestert 17. august 2016 sammen med 22 journalister og ansatte i den kurdiske avisa *Özgür Gündem*. Hun ble beskyldt for «å ha propagandert for terroristorganisasjonen PKK». Kolleger fra hele verden protesterte og aksjonerte for Erdogans løslatelse og frifinnelsen av alle fengslede forfattere og journalister i Tyrkia. Erdogan ble løslatt 29. desember 2016, men siktelsen mot henne og de andre journalistene står ved lag. Hun risikerer 7 års fengsel.

26. april tikket det inn en epost til Norsk PEN, med hilsen fra Aslı Erdogan:

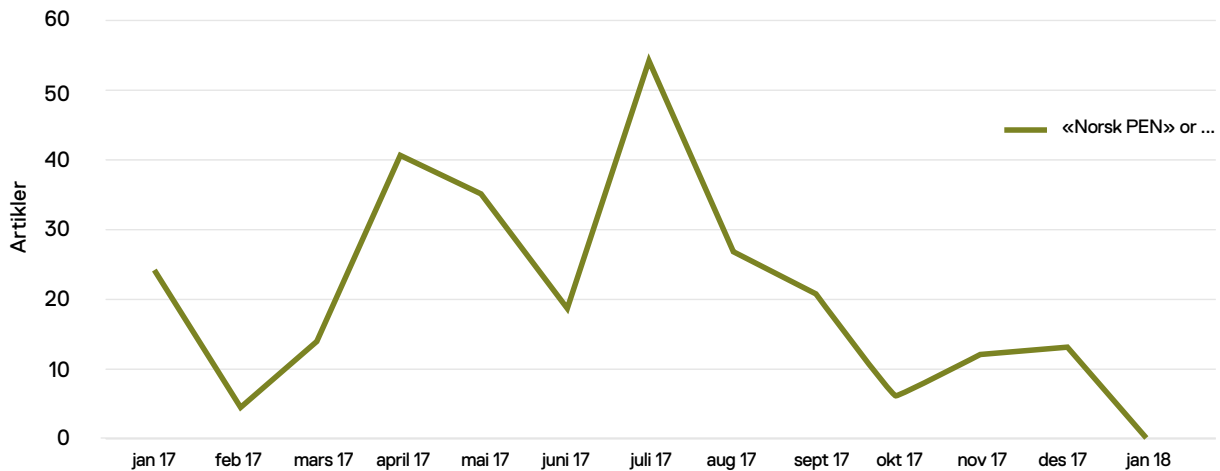
Dear friends, colleagues, members of Norwegian PEN I would like to express my deepest gratitude and sincere thanks to all Norwegian writers, publishers and journalists, all intellectuals for the great support and solidarity I warmly felt while I was in prison. Without the international attention and support, I believe, they were and still are intending to keep me unjustly in that stone coffin until I was more or less dead, spiritually and perhaps actually too. I do not know the right words to thank people for my life, but I will try, probably keep trying rest of my life. I THANK YOU ALL on behalf of all the writers who have been oppressed, brutally silenced, degraded, jailed. I THANK You all on behalf of the eternal victim, that I too temporarily represent.

*Hoping to meet in person one day,
All the best
ASLI ERDOGAN*

Den islandske forfatteren Sjón i samtale med den tyrkiske forfatteren Aslı Erdogan via Skype.

Norsk PEN i mediene 2017

Artist Residency-program

- 29. mars: Tyrkias skjebne. Om den forestående folkeavstemningen i Tyrkia
- 6. april: Brev til statsminister Erna Solberg: Innspill om menneskerettighetssituasjonen i Kina i sammenheng med statsministerens besøk til landet
- 7. april: Norge må ikke feie menneskerettigheter under teppet. Om statsministerens besøk i Kina
- 29. april: Norsk PEN overrekker Ossietzkyprisen til Edward Snowden i Moskva
- 22. mai: Helleland i Kina – hva med menneskerettighetene?
- 31. mai: Lillehammer i dag: Aslı Erdogan live fra Istanbul
- 19. juni: PEN og NJ reagerer på at Tyrkia vil stenge TV-stasjon i Oslo
- 28. juni: Løslat Liu Xiaobo og gi ham nødvendig medisinsk behandling
- 28. juni: Tyrkisk rettsparodi
- 1. august: Rettssaken mot Cumhuriyet, dag for dag
- 7. september: Turkey: Release the five imprisoned

Cumhuriyet journalists

- 1. november: Tormod Heier tildes Ossietzkyprisen 2017
- 3. november: Nordiske PEN-sentre sender felles protest til Irans president Hassan Rouhani, om arrestasjonen av Sedigeh Vasmaghi

5.2 NORSK PEN I MEDIENE

En oversikt fra Retriever viser at Norsk PEN hadde 266 nyhetsoppslag i perioden (gjelder ikke radio eller tv).

I 2017 har Norsk PEN uttalt seg i disse sakene (radio/tv, aviser eller på egen FB/Twitter):

- Kritisk til at «fredsavtalen» med Kina ikke inneholdt noe om menneskerettigheter og om lojalitetsplikten
- Oppfordring til Obama om å benåde Chelsea Manning – og Snowden
- Høring om Digitalt Grenseforsvar
- Flu Hartbergs karikatur i Dagbladets Fagprat om omskjæring av gutter
- Svenske myndigheter dropper arrestordren av Julian Assange
- Statsminister Erna Solbergs og Kulturminister Linda Hofstad Hellelands reiser til Kina og den norske regjeringens manglende vilje til å ta opp menneskerettigheter med Kina
- President Donald Trumps boikott av media
- President Donald Trumps innreiseforbud
- Al Jazeera stenges i Qatar
- Chelsea Mannings løslatelse
- Tyrkia, mange uttalelser
- Saken rundt Faten Mahdi al-Hussaini og NRK
- Posten stoppet distribusjon av lokalaviser på lørdager
- Kildevernsdom i Strasbourg, DN-journalist Cecilie L. Becker
- Amerikanske myndigheters opphevelse av nettnøytralitet
- Kulturminister Helleland vil frata kunstnere selvråderetten ved stipendtildelinger
- Den norske regjering taushet ved dommen over

Sjokkert over Helleland i Kina

Kulturministeren fant det «ikke naturlige» å ta opp menneskerettigheter i møtet med Kinas kulturminister fredag. – Jeg er sjokkert, sier PEN-leder William Nygaard.

– Jeg er ikke bare overrasket, jeg er sjokkert over at vår kulturminister unngår å diskutere menneskerettigheter med regjeringen i Kina, sier William Nygaard. Foto: Skjermdump Dagsavisen 30. mai 2017.

menneskerettighetsaktivisten og bloggeren Wu Gan, som er dømt til 8 års fengsel. Om norske myndigheters servilitet overfor Kina

- og mange saker om fengslede, forfulgte journalister og forfattere.

6. ØKONOMI

Regnskapet for 2017 viser at Norsk PEN har en økonomi i positiv balanse. De totale driftsinntektene utgjorde i 2017 kr 5 940 881, mot kr 5 757 582 i 2016, en økning på 3.1 %. Driftskostnadene viser kr 5 934 384, mot kr 5 758 739 i 2016, en økning på 3 %. Årsresultatet i 2017 ble et overskudd på kr 12 440, mot et overskudd på kr 6 920 i 2016. Årsregnskap 2017 med noter er bakerst i denne meldingen.

Driften av Norsk PEN blir støttet med årlige bidrag fra Den Norske Forleggerforening, Den norske Forfatterforening, Norsk Oversetterforening, Dramatikerforbundet, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere, Kritikerlaget, Norsk Journalistlag og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening. Sammen med medlemskontingentene og prosjektkoordineringsbidrag fra UD-finansierte prosjekter dekker disse midlene faste driftskostnader og reisevirksomhet for ansatte og styret.

Norsk PENs internasjonale arbeid ble også i 2017 finansiert av UD. I dette arbeidet inngår stillingen som nasjonal fribykoordinatør, stipend til de norske fribyene, et stort arbeid i Tyrkia med vekt på rettsobservasjoner, videreføring av støtten til Afghansk PEN og driften av Forfatternes Hus i Kabul, samt støtte til PEN Internationals arbeid i Midtøsten og Afrika. Norsk PEN mottok i 2017 avgjørende prosjektstøtte til en rekke av våre arrangementer og aktiviteter fra Fritt Ord, Eckbos Legat, Norsk Forfattersentrum, Kulturrådet, Norsk Oversetterforening, Den norske Forfatterforening og Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening.

6.1 REGNSKAP OG REVISJON

Regnskapet har blitt ført eksternt av Helle Rosvinge. Revisor er Kåre Uppstrøm, Baker Tilly Grimsrud & Co ANS.

6.2 BANK

Bankforbindelsen er Cultura Bank. Norsk PEN har en avtale om opprettelse av støttekonto i Cultura Bank.

6.3 KRISEFOND

Norsk PENs Krisefond for forfulgte forfattere ble etablert i 2015. Fondet har som formål å gi økonomisk bistand til ytrere innenfor PENs målgruppe, som er i umiddelbar fare grunnet forfølgelse, trusler eller trakassering, og som derfor har behov for øyeblikkelig hjelp. Fondet henter sin kapital fra medlemmers pengestøtte, samt andre donasjoner og driftsoverskudd. I forbindelse med feiringen av Litteraturhusets 10-årsjubileum arrangerte vårt medlem Tove Bakke en tombola der inntektene, litt i overkant av kr 7000, gikk til Krisefondet. I 2017 ble en blogger fra Bangladesh og en journalist fra Afghanistan tildelt krisemidler fra Norsk PEN. Det er utbetalt kr 48 144 fra Krisefondet i 2017 og det har kommet inn kr 39 982. Per 31. desember 2017 er saldo kr 102 116.

6.4 LANGSIKTIG FINANSIERING - NORSK PENS FOND FOR YTRINGSFRIHET

Norsk PEN etterstreber en tryggere og mer langsiktig grunnfinansiering av sin drift. Senhøstes 2017 lanserte styret en stiftelsesmodell i form av et fond, Norsk PENs fond for ytringsfrihet. Målet er å rekruttere 10 spesielt inviterte stiftere (Founding Members) til hver å betale 1 million kroner foruten et frivillig årsbidrag i etterfølgende år. Stifterne vil oppnå en spesiell status og eksponering i PENs fremtidige arbeid.

Norsk PEN er en breddeorganisasjon for ytringsfrihet og ledende representanter for ytringsfrihetens ulike sjangre blir således invitert til å delta som stiftere – forfattere, forlag og media. Ved årsskiftet har flere forlag vist positiv vilje til å delta. Hvorvidt fondsiden vil bære frem vil være avhengig av øvrige aktørers forståelse for Norsk PEN og PEN-bevegelsens arbeid for ytringsfrihet hjemme og ute.

Tormod Heier overrekket Ossietszkyprisen 2017 av William Nygaard. Prisen er et litografi av Nico Widerberg og kr 10 000,-.

7. REPRESENTASJON OG SAMARBEIDSPARTNERE

7.1 REPRESENTASJON

Hege Newth har representert Norsk PEN i NGO-Forum for menneskerettigheter.

Anders Heger har vært PEN Internationals observatør i ICORNs styre.

Hege Newth har vært Norsk PENs representant i styret for radiostasjonen "Voice of Tibet". **Carl Morten Iversen** har vært vararepresentant.

Hege Newth har representert Norsk PEN i UNESCOs ekspertgruppe på ytringsfrihet.

7.2 PRISER

7.2.1 Ossietzkyprisen 2017 til Tormod Heier

Ossietzkyprisen for 2017 ble tildelt oberstløytnant Tormod Heier for hans bidrag til en offentlig, kritisk debatt om norsk forsvars- og utenrikspolitikk. Styret i Norsk PEN er jury for prisen, i styrets begrunnelse heter det bl.a.: «Tormod Heier er en motstrøm-stemme i et konsensuspreget akademisk miljø i Forsvaret. På en engasjert måte har han diskutert aktuelle temaer som Syria, Norges forhold til Russland og Norges utenlandsoperasjoner, der han blant annet har brukt sine egne erfaringer fra Afghanistan. Han har brukt sin militærfaglige kunnskap til å utfordre vedtatte sannheter og kommet med alternative innfallsvinkler og analyser av den nye kalde krigen. Han har på et militærfaglig grunnlag stilt nødvendige kritiske spørsmål ved grunnlaget for norsk deltakelse i bombingene av Libya i 2011 og gjennomføring av NATO-operasjonen, som en britisk parlamentskommisjon i ettertid har vist, skjedde på et sviktende grunnlag. Heier har kombinert akademiske bidrag med offentlig debattinnlegg, der han har krevet granskning av bombingene. Han har på en nyansert og reflektert måte behandlet viktige temaer som sensur og selvsensur i det militær-akademiske miljøet.»

William Nygaard og Hege Newth overrekker Ossietzkyprisen 2016 til Edward Snowden i Moskva. Foto: Bodil Voldmo Sachse, NRK.

Poet Ashur Etwebi var gjestekunstner hos Artica Svalbard sommeren 2017. Arbeidet «Svalbard blues» ble laget under oppholdet. Foto: Artica.

Ossietzkyprisen ble overrakt Heier 16. november under eget arrangement på Litteraturhuset i Oslo. Tradisjonen tro ble utdelingen koblet til markeringen av Fengslede Forfatters Dag.

7.2.2 Overrekkeelse av Ossietzkyprisen 2016 til Edward Snowden

Edward Snowden kunne ikke reise til Norge for å motta Ossietzkyprisen i 2016 uten å risikere utlevering til USA. På vegne av Snowden tok Advokatfirmaet Schjødt ut stevning mot staten ved Justisdepartementet. Norsk PEN gikk inn i saken som partshjelper, presseorganisasjonene ble også med som partshjelpere etter hvert. Saken ble avvist av domstolen. Ettersom norske myndigheter ikke ga Edward Snowden nødvendige garantier om å kunne reise til Norge uten fare for å bli pågrepet og utlevert til USA, ble det besluttet at prisen skulle overrekkes Snowden i Moskva. William Nygaard og Hege Newth reiste i følge med advokatene Vidar Strømme og Halvard Helle fra Advokatfirmaet Schjødt. 21. april overrakte Nygaard og Newth Ossietzkyprisen til Edward Snowden under et fem timer langt møte i et hotellrom i Moskva.

Med på reisen var NRK Brennpunkts journalist Bodil Voldmo Sachse og fotograf Arild Sandsvik. Brennpunkt fulgte Norsk PENs arbeid for å få Edward Snowden til Norge i 2016. Redaksjonen fulgte med på reisen til Moskva i april og fikk et eksklusivt intervju med Edward Snowden. 2. mai ble dokumentaren «Snowden Plan B» lansert på NRK.

7.2.3 International Publisher Association's Freedom to Publish Prize

Norsk PENs styre nominerte det tyrkiske forlaget Evrensel Publishing House.

7.3 ARTICA SVALBARD

Norsk PEN er stolt samarbeidspart i prosjektet Artica Svalbard, som ble lansert i Longyearbyen 30. mars 2017. Artica Svalbard er et Artist Residency-program som gir kunstnere mulighet til å bo og jobbe på Svalbard i en periode fra én til ni måneder. Artica Svalbard «arbeider for å skape dynamiske prosjekt og gjesteprogram som representerer eit mangfold av fag, kunstartar, kulturar, kontinent og folkeslag, og som vil bruke kunsten som eit utgangspunkt for å skape medvit, kunnskap, dialog og handling i polområda. Vi ønskjer at publikummet vårt skal vere så stort som mogleg.» (Articas årsmelding for 2017.)

Artica Svalbards samarbeidspartnere er Norsk PEN, Stiftelsen Queen Sonja Print Award og OCA – Office for Contemporary Art Norway.

Norsk PEN innstiller skribenter til kunstneropphold på Svalbard. I 2017 fikk Ashur Etwebi, Kristina Quintano, Juni Dahr og Teresa Grøtan opphold. Medlemmer inviteres hvert år til å søke om kunstneropphold i Artica Svalbard.

8. NORSK PROSJEKT FOR YTRINGSFRIHET OG YTRINGSANSVAR

I 2015 startet Norsk PEN prosjektet **Norsk Prosjekt for Ytringsfrihet og Ytringsansvar**. Hele åtte delprosjekter er etablert for å ta for seg viktige satsningsområder for styrking av ytringsfrihetens kår i Norge. Arbeidet er muliggjort med støtte fra **Fritt Ord**, **Bergesenstiftelsen** og **Eckbos Legater**. Oppstart av programmet hadde en treårig tidsramme 2015–2017.

Bakgrunn

Begrunnelsen for **Norsk Prosjekt for Ytringsfrihet og Ytringsansvar** ligger i et større behov for å ta ansvar for ytringsfrihetssituasjonen i eget land. Norsk PEN ønsker å bidra til øket allmenn bevissthet om verdien av fri debatt og ytringskultur. Samtidig vil vi holde et våkent overblikk over ytringsfrihetssituasjonen i Norge.

NORSK PEN I NORGE

Åtte delprosjekter

Norsk PEN etablerte i 2015 åtte delprosjekter, det er etablert prosjektutvalg til hvert av delprosjektene. I sammensetningen av utvalgene har det vært viktig å søke allianser og samarbeidspartnere i organisasjoner og miljøer som sikrer en bred faglig kompetanse. Ett styremedlem er representert i hvert utvalg, mens øvrige medlemmer er hentet blant våre medlemmer. Utvalgene overvåker og tar aktivt del i debatter og saker på vegne av Norsk PEN og utvalgsmedlemmenes egne organisasjoner.

Delprosjektene er:

- Produksjon av program om ytringsfrihet for unge
- Mediene og det publisistiske
- Det flerkulturelle feltet
- Elektronisk og annen overvåking, nasjonalt og internasjonalt
- Varslere
- Fribyforfattere i Norge
- Den allmenne debatt, inkludert det internasjonale
- Avdeling Vestlandet

Finansiering

Norsk Prosjekt for Ytringsfrihet og Ytringsansvar er muliggjort med støtte fra Fritt Ord, Bergesenstiftelsen og Eckbos Legater. Oppstart av programmet har hatt en tidsramme på tre år (2015–2017). Vi søker om midler til å videreføre og -utvikle prosjektet i 2018

8.1 PRODUKSJON AV PROGRAM OM YTRINGSFRIHET FOR UNGE

Formål:

Bevisstgjøre unge hvorfor det er viktig å kjempe for retten til ytringsfrihet og hva det innebærer å bli fratatt denne.

Ansvarlig:

Fribykoordinator i Norsk PEN Ingeborg Kværne. Arne Svingen fra Norsk PENs styre er med som styrerepresentant og ressursperson.

Aktiviteter:

Som et viktig ledd i Norsk PENs nasjonale prosjekt ble det våren 2016 produsert i alt tre forestillinger om ytringsfrihet, rettet mot elever i den videregående skole. Deltakere i programmet er fribyforfattere og norske kolleger med et særskilt engasjement for ytringsfrihet. Fritt Ord og Norsk Forfattersentrum har gitt økonomisk støtte til prosjektet. Forfatter og regissør Lene Therese Teigen har vært kunstnerisk ansvarlig for produksjonene. Det er utarbeidet et tekst- og oppgavehefte som skolene kan bruke som del av undervisningen i forkant eller etterkant av forestillingene. Medvirkende i prosjektet har vært Asieh Amini, Ingrid Storholmen, Guro Sibeko, Sahar Bayati og Lene Therese Teigen. Omkring 1500 skoleelever og lærere så forestillingen i løpet av våren og høsten 2016.

Prosjektet ble videreført i 2017. Amini og Sibeko gjennomførte visninger gjennom DKS på videregående skoler i Vestfold i januar og februar 2017 og Amini/Sibeko og Bayati/Teigen gjennomførte en forestilling hver betalt av Fritt Ord i Oslo (Bjørnholt vgs. og Oslo Handelsgym) i januar/februar 2017. Deretter hadde

Asieh Amini og Guro Sibeko til sammen 20 forestillinger i Oslo på sju skoler, fordelt på to uker høsten 2017 (gjennom DKS Oslo), mens Asieh Amini og Lene Therese Teigen turnerte i Troms i november 2017 og hadde til sammen 8 forestillinger på åtte skoler i løpet av én uke (i regi av DKS Troms).

Det er videre gjort avtaler om tre ukers turné med DKS Sør-Trøndelag januar-mars 2018 med Asieh Amini og Ingrid Storholmen (til sammen 13 forestillinger), og deretter én ukers turné i Finnmark, mars 2018 med Asieh Amini og Lene Therese Teigen. Når den foreløpig siste turneen er gjennomført i mars 2018, vil forestillingene alt i alt ha blitt vist over 70 ganger i løpet av en toårsperiode.

8.2 MEDIENE OG DET PUBLISISTISKE, INKLUDERT NETTET

Formål:

Prosjektets formål er tosidig - både å overvåke det samlede publisistiske miljøets utøvelse av eget samfunnsansvar og sikring av kvalitet, og å følge opp offentlige rammevilkår for redaksjonell utøvelse. Dette innebærer å følge opp konsekvensene ved endringer i økonomiske rammer for massemedier, bøker og film. Nye økonomiske modeller som visker ut skillet mellom reklame og redaksjonelt innhold inngår i arbeidsfeltet og likeså det såkalte «nettvet» og

arbeid mot hatefulle ytringer i nettdebatter er et annet fokusområde.

Ansvarlig:

Leder av utvalget er **Annette Groth. Kjersti Løken Stavrum** er styrets representant.

Øvrige medlemmer er **Thomas Spence** og **Edmund Austigard**.

Tidligere representanter fra styret har vært **Ann-Magrit Austenå** og **Åshild Eidem**.

Aktiviteter 2017 (se mer under punkt 4.1)

17. januar: Hvor går mediene nå?

12. mai, Bergen: Tyrkiaseminar

27. november: Mediekrise for alle unntatt NRK: Styrker eller svekker NRK mediemangfoldet?

8.3 DET FLERKULTURELLE FELTET

Formål:

Ivareta et mangfold av stemmer, samt rette lyset mot eksisterende sensur og selvsensur knyttet til mangfoldssamfunnet. Norsk offentlighet er i rask endring, og med et samfunn som stadig blir mer kulturelt, religiøst og sosio-økonomisk sammensatt, blir det viktigere å forstå mangfoldet i de forskjellige miljøene og mekanismene som driver disse. Flerkulturelt utvalg vil analysere disse mekanismene.

Norsk PENS Medieutvalg: Thomas Spence, Annette Groth og Kjersti Løken Stavrum.

Ansvarlige:

Nisrin Maktabi Barkouki var leder frem til november 2017. Elisabeth Eide er styrets representant i gruppen. Nye medlemmer i 2017 er Assad Nasir og Neha Naveen.

Aktiviteter 2017 (se mer under punkt 4.1)

10. mai: Ytringsfrihet og skam - om skam, ære og det frie ord.

11. november: Det Kritiske Rom: populisme og politikk i India. An Insignificant Man

16. november: Det Kritiske Rom: Landgrabbing – En Global Jakt På Matjord

8.4 ELEKTRONISK OG ANNEN OVERVÅKING, NASJONALT OG INTERNASJONALT**Formål:**

Bidra til å sette overvåkning løpende på agendaen og dertil ha en beredskap når temaet kommer opp i det norske og internasjonale samfunn av ulike årsaker. Følge opp utspill om overvåkning i Norge og politikernes beslutning, som fremstøt for utvidelse av e-tjenesten og PSTs fullmakter til overvåkning av norske borgeres digitale korrespondanse inn og ut av landet.

Ansvarlig:

Jon Wessel-Aas er leder av Overvåkingsutvalget. **William Nygaard** er styrets representant, øvrige medlemmer av utvalget er **Arne Jensen**, **Elisabeth Eide** og **Kjersti Løken Stavrum**.

Aktiviteter 2017 (se mer under punkt 4.1)

28. mars: Rundebordssamtale om overvåking.

8.5 VARSLERE**Formål:**

Norsk PEN betrakter varsling som et viktig demokratisk prinsipp for å avdekke kritikkverdige forhold overfor offentligheten. Varsling er en del av vår ytrings- og informasjonsfrihet og Norsk PEN skal bidra til å beskytte nasjonale og internasjonale varsleres rettigheter og deltakelse i samfunnsdebatten.

Ansvarlig:

Kai Sibbern er leder av utvalget. **Rune Ottosen** er styrets representant.

Aktiviteter 2017 (se mer under punkt 4.1)

3. april: Varslervernet en illusjon? - om varsling og digital sikkerhet

23. oktober: Varsling i skolen

PENs varslerutvalg har gjennom året fulgt tett på den

løpende samfunnsdebatten om varsling i debatter, mediebidrag og undervisning. Dette gjelder blant annet arbeidet med revisjon av Arbeidsmiljølovens regler om varsling i det regjeringsoppnevnte utvalget og Snowden-saken. Debatten om varsling av overgrep som ble aktivisert gjennom Meeto-aksjonene har aktualisert varsler-spørsmålet.

8.6 DEN ALLMENNE DEBATTEN, INKLUDERT DET INTERNASJONALE**Formål:**

Styrke Norsk PENs ytringsfrihetsarbeid i norsk offentlighet.

Ansvarlig:

William Nygaard, styret i Norsk PEN og administrasjonen.

Aktiviteter 2017 (se mer under punkt 4.1)

2. mai: Det der kan du ikke si!

12. juni: The price of free speech in Turkey - A conversation with Leyla Zana

7. juli, Longyearbyen: Are you in the hills Ashur? Poetry reading Ashur Etwebi & James Byrne

16. november: Utdeling av Ossietzkyprisen, Fengslede Forfatteres Dag

9. NORSK PEN AVDELING VESTLANDET

Styret består av følgende personer: Nuray Yildirim Gullestad (leder), Jan H. Landro, (nestleder), Guri Fjeldberg (økonomiansvarlig), Toril Hanssen og Leikny Haga Indergaard. Guri Fjeldberg kom inn i styret på årsmøtet i 2017. Runo Isaksen gikk ut av styret i juni 2017.

Styret har holdt 8 møter i 2017. Medlemstallet i Bergen økte i perioden fra 30 til 41. Medlemstallet for hele Vestlandet økte fra 82 til 99.

Norsk PEN avdeling Vestlandet har hatt et aktivt år. Avdelingen har arrangert 8 samtaler/debatter i 2017. Debatten om falske ytringer, som var i samarbeid med Holbergprisen, fikk spesielt oppmerksomhet både i lokale og nasjonale medier. 4 innlegg ble skrevet om debatten i henholdsvis Dagbladet, Bergens Tidende, Morgenbladet og Klassekampen. For fyldig informasjon om programmer i 2017, se mer under punkt 5.1.

8. mars: Ytringsfriheten til minoritetskvinner i offentlig debatt,

29. mars, Bergen bibliotek: Debatt om falske nyheter og ytringsfrihet

17. oktober, Bergen bibliotek: Tabuer i bildebøkene

3. november, Bergen bibliotek: Jubileumsfestival: Stand up for ytringsfrihet med Shabana Rehman

2. desember, Universitetsaulaen Bergen: Propaganda, Facts and Fake News: The Holberg Debate 2017

10. INTERNASJONAL REPRESENTASJON, MØTER OG SAMARBEID

10.1 MØTER OG KONFERANSER

Arne Svingen deltok på PEN International Translation and Linguistic Rights Committee meeting 26.–28. april i Bengaluru, India.

Hele administrasjonen og styret i Norsk PEN deltok på PEN International WiPC konferanse og ICORNs nettverksmøte på Lillehammer **31. mai til 2. juni**. Norsk PEN var medarrangør av konferansen som nasjonalt PEN-senter. Konferansen/nettverksmøtet hadde tittelen **In other words**.

Dag Larsen og Hege Newth var til stede på PEN Eritreas kongress på Lillehammer 5.–9. juli.

William Nygaard, Elisabeth Eide og **Hege Newth** deltok på PEN Internationals 83. kongress i Lviv, Ukraina 18.–22. september. **Anders Heger** deltok som styremedlem i PEN International, **Eugene Schoulgin** som visepresident i PEN International.

PEN Internationals 83. kongress vedtok for første gang i organisasjonens historie et kvinnemanifest. Manifestet lister opp seks hovedpunkter, og oppfordrer PEN-sentre og -medlemmer til å slutte seg til følgende internasjonalt anerkjente prinsipper: ikke-vold, sikkerhet, utdanning, likhet, tilgang og likestilling. **Elisabeth Eide** deltok i

et panel om kvinner og ytringsfrihet, knyttet til PENs vedtak av Kvinnemanifestet.

10.2 IFEX – INTERNATIONAL FREEDOM OF EXPRESSION EXCHANGE

Norsk PEN er medlem av det internasjonale ytringsfrihetsnettverket IFEX. IFEX er en paraplyorganisasjon for 119 internasjonale ytringsfrihetsorganisasjoner og har hovedkvarter i Toronto, Canada. IFEX kartlegger overgrep mot ytringsfrihet verden over, initierer og koordinerer aksjoner og tilbyr opplæring og organisasjonsutvikling til medlemsorganisasjonene.

10.3 INTERNASJONALE KAMPANJER

Norsk PEN har sluttet seg til flere internasjonale kampanjer initiert av IFEX og PEN International i perioden.

10.4 LANDSITUASJONER

10.4.1 Afghanistan

Strategiske mål:

- Sikre Afghansk PEN som et fortsatt åpent rom og fristed for forfattere med ulik etnisitet, språklig bakgrunn og politisk ståsted.
- Påvirke norske og internasjonale myndigheter til demokratibygging ved støtte til sivilsamfunnet (skole, rettsvesen, media).
- Holde åpne kanaler for et afghansk politisk miljø og deres kvinneforkjempere for å bevisstgjøre rettigheter og menneskeverd.

Norsk PEN sikrer driftsstøtte til Forfatterens Hus i

The PEN International Women's Manifesto

For women to have free speech, the right to read, the right to write, they need to have the right to roam physically, socially and intellectually.

The PEN International Women's Manifesto

Under kongressen i 2017 vedtok PEN for første gang et kvinnemanifest. Den norske oversettelsen kan leses på vår nettside. Foto: Skjermdump PEN Internationals nettside. Foto: Avik Saha

Kabul med midler fra UD. Norsk PEN er støttesenter og søsterorganisasjon for Afghansk PEN. Afghansk PEN er det mest uavhengige og viktige litterære senteret i Afghanistan. Medlemmene er unge og eldre forfattere, kvinner og menn, fra alle språkgruppene i landet. Afghansk PEN har spilt en avgjørende rolle i å oppdage og fremme nye litterære talenter etter Taliban-regimets fall og for å sikre publisering av litteratur på minoritetsspråk. Afghansk PEN samarbeider også med andre ytringsfrihetsorganisasjoner, som NAI Supporting Open Media in Afghanistan. Norsk PEN har også hatt kontakt med den norske ambassaden i Kabul, som viser positiv interesse for Afghansk PENs arbeid. Det arrangeres et 50-talls litterære programmer i året i Forfatternes Hus, med besøkstall fra 50 til 200 på hvert arrangement.

Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan har forverret seg betraktelig de siste årene. Dette har resultert i at påtakelig færre kvinnelige forfattere stiller opp som deltakere. Men til tross for den usikre sikkerhetssituasjonen, har den litterære organisasjonene for unge jenter, Malalai, opprettholdt sine programmer i Forfatternes Hus.

De fleste litterære arrangementene presenterer forfattere med farsi eller pashto som morsmål, men forfattere med andre morsmål har også fått egne arrangementer.

I tillegg til å arrangere ukentlige litterære samlinger, er Afghansk PEN en plattform for debatt om ytringsfrihet og menneskerettigheter, der deltakerne hovedsakelig har vært unge forfattere av begge kjønn.

Waheed Warasta, generalsekretær i Afghansk PEN, har hatt ansvar for huset siden det ble etablert i 2003.

10.4.2 Tyrkia

Strategiske mål:

- **Transparens:** Arbeide for offentlig bevissthet om ytringsfrihetssituasjonen i Tyrkia – hjemme og ute.
- **Utad:** Legge press på den tyrkiske regjering, Tyrkias ambassader og andre offentlige tyrkiske institusjoner i utlandet
- **Innad:** Besøke Tyrkia og delta aktivt i samfunnsdebatten og vokte norsk Tyrkiapolitikk
- **Bistå/støtte** tyrkiske NGOer og andre aktører
- **Egen Tyrkia-gruppe** er ansvarlige for det løpende arbeidet.

26. januar, Silivrifengselet: PEN-delegasjon til Tyrkia blir stanset av bevæpnet politi. Her beslaglegges fotograf Ahmet Algürvecins filmopptak, for andre gang i sin yrkeskarriere ifølge ham selv. Foto: William Nygaard

I 2017 var Tyrkiagruppas medlemmer William Nygaard (leder), Eugene Schoulgin, Anders Heger, Brit Bildøen, Jørgen Lorentzen, Ragnar Næss, Carl Morten Iversen og Hege Newth.

PEN-delegasjon til Ankara og Istanbul januar 2017

Fra 22. til 28. januar 2017 var Norsk PEN medarrangør av en større internasjonal PEN-delegasjon til Ankara og Istanbul. William Nygaard og Eugene Schoulgin deltok på vegne av Norsk PEN. Formålet med delegasjonsreisen var å vise sterk støtte til tyrkiske ofre for brudd på ytringsfriheten. Videre skulle en etablere personlig kontakt med myndigheter på høyt nivå for å snakke for forfattere og journalister i fengsel, under rettssaker og for media- og forlagshus som har blitt stengt. En skulle demonstrere dyp solidaritet med det kurdiske samfunnet i en tid med brutale massakrer, forfølgelse, ødeleggelse av kulturarven og undertrykkelse av kurdiske kultur- og kunstinstitusjoner. Delegasjonen ble stanset av bevæpnet politi utenfor Silivri-fengselet og ledet ut av området. Hendelsen fikk medieoppmerksomhet verden over.

Rettsaksobservasjon

På vegne av Norsk PEN har Jørgen Lorentzen og

Eugene Schoulgin vært tilstede på flere rettsaker mot journalister og forfattere i Istanbul.

Jørgen Lorentzen har vært tilstede ved seks rettssaker, Eugene Schoulgin har vært til stede ved én rettssak.

19.-24. juni: Rettsak mot forfatter-/journalistbrødrene Ahmed og Mehmet Altan og 15 andre tiltalte. Brødrene Altan ble arrestert 10. september 2016 og har sittet i varetekt siden, i Silivrifengselet. Dom: opprettholde fengslingen av forfatterne fram til nye høringer 19. september.

Jørgen Lorentzen var Norsk PENs representant og skrev kronikken *Tyrkias rettslige galskap*, på trykk i Aftenposten 21. juni.

24.-29. juli: Rettsak mot journalister og ansatte i avisen Cumhuriyet. 11 av journalistene i Cumhuriyet sitter fengslet. 6 andre under tiltale er enten ikke fengslet eller har rømt landet, som den anerkjente redaktøren Can Dundar. Neste høring satt til 11. september. Jørgen Lorentzen var Norsk PENs representant og skrev kronikken *Det er vanskelig å se hvordan ytringsfriheten kan reddes*, på trykk i Aftenposten 26. juli.

11. september: Rettsak mot journalister og ansatte i avisen Cumhuriyet. Ingen blir løslatt. Ny høring 31. oktober. Jørgen Lorentzen var Norsk PENs representant.

31. oktober: Rettsak mot journalister og ansatte i avisen Cumhuriyet. Ingen blir løslatt. Ny høring 25. og 26. desember. Jørgen Lorentzen og Eugene Schoulgin representerte Norsk PEN. Lorentzen skrev kronikken *Tyrkia er blitt de ulykkeliges land*, publisert i Aftenposten 3. november.

8. desember: Rettsak mot journalister i avisen Zaman. 31 personer knyttet til mediehuset Zaman er tiltalt. 3 slipper ut av fengsel mens saken pågår, men fortsatt er kjente skribenter og journalister som professor og spaltist Sahin Alpay, forfatter og journalist Ali Bulac og forfatter og spaltist Ahmet Turan Alkan fengslet. 500 dager i fengsel. Neste høring 25. april. Jørgen Lorentzen var Norsk PENs representant, han skrev kronikken *500 dager i fengsel for syv kronikker*, publisert i Aftenposten 12. desember.

Lorentzens artikler og kronikker har stått på trykk i Aftenposten, Agenda, The Guardian og danske Information.

Den tyrkiske ambassaden

William Nygaard, Jørgen Lorentzen og Brit Bildøen møtte den tyrkiske ambassadøren Safak Göktürk 6. september. Formålet med møtet var å ta opp saken til de fem Cumhuriyet-journalistene som ikke ble løslatt etter den siste rettsaken i juli: Akin Atalay, Ahmet Sik, Emre Iper, Kadri Gürsel og Marat Sabuncu. Saken til Aslı Erdogan ble også tatt opp med ambassadøren. Norsk PEN spurte om hvorfor hun ikke hadde fått passet sitt tilbake og dermed ikke kunne reise på litteraturarrangement i Tyskland.

Møte med Europarådet 6. november

Generalsekretær i Europarådet, Thorbjørn Jagland, møtte representanter fra Norsk PEN og PEN International 6. november. Fra PEN International møtte adm. dir. Carles Torner og politisk rådgiver Sarah Clarke, fra Norsk PEN stilte Eugene Schoulgin, og Yonca Sik stilte på vegne av sin fengslede ektemann Ahmet Sik. På møtet delte PEN sine juridiske og humanitære bekymringer for de fengslede journalistene i Tyrkia. Ahmet Sik har sammen med sin kollega Deniz Yücel vært fengslet i mer enn 300 dager kun for å ha utført jobben sin.

Brev til utenriksminister Søreide

I brev av 19. desember ba vi om et møte med utenriksminister Ine Eriksen Søreide. Norsk PEN mener at vi gjennom vårt mangeårige arbeid og tilstedeværelse i Tyrkia, samt våre mange gode kontakter blant skribent-, forlegger- og menneskerettsorganisasjoner, har en særskilt kompetanse som også Utenriksdepartementet vil kunne nyttiggjøre seg og vi ba om å få orientere statsråden mer detaljert om dette. I tillegg ønsket vi å gi en kort orientering om Norsk PENs øvrige internasjonale arbeid. Utenriksdepartementet hadde ikke svart på vår henvendelse ved årsskiftet.

The Initiative for Freedom of Expression

Norsk PEN har samarbeidet med den tyrkiske ytringsfrihetsorganisasjonen The Initiative for Freedom of Expression (IFoX) i to tiår. Siden januar 2017 har Norsk PEN redigert og oversatt nyhetsbrevene fra IFoX, som sender ut ukentlige «Freedom of Expression Bulletin». Vi har sendt ut et månedlig nyhetsbrev som presenterer oppdatert ytringsfrihetsinformasjon om Tyrkia, formidlet til vårt nettverk. Vi anbefaler The Initiative's database *Current Trial Library*, som kartlegger pågående rettssaker mot skribenter, journalister og andre frie ytrere.

Samarbeid med PEN International

Det er viktigere enn noen gang å belyse situasjonen i Tyrkia, protestere på utviklingen, informere, arbeide politisk, medialt og faglig målrettet. Norsk PEN utretter dette arbeidet i nært samarbeid med PEN International. Under PEN-kongressen i Lviv 18.-22. september 2017, besluttet PEN International sammen med de nordiske PEN-sentrene å intensivere arbeidet for ytringsfriheten og de fengslede journalistene og forfatterne i Tyrkia. Dette vil vi bl.a. gjøre med flere rettsobservasjoner og delegasjoner til Tyrkia.

Researcher

Norsk PEN sikrer finansiering av en stilling som tyrkisk konsulent/researcher, med hovedsete i PEN Internationals kontorer i London. Ege Dundar, tyrkisk statsborger, journalist og forfatter, har hatt denne stillingen siden sommeren 2016. Ege er sønnen til Can Dundar, tidligere redaktør av den tyrkiske avisa Cumhuriyet, nå i eksil i Tyskland, fordi han har lang fengselsdom hengende over seg. Ege er selv utsatt og kan ikke returnere til sitt hjemland.

10.4.3 ERITREA

Strategiske mål:

- Være støttesenter for PEN Eritrea
- Bidra med støtte til senterets langsiktige arbeid.

Norsk PEN er støttesenter for Eritreisk PEN og bidro til opprettelse av eksilsenteret på PEN-kongressen i Bishkek i 2014 etter initiativ fra den eritreiske fribyforfatteren Dessale B. Abraham. Norsk PEN støttet deltakelse på PEN-kongressen i Lviv, Ukraina for Abraham Zere, daglig leder i PEN Eritrea.

PEN Eritrea – kongress på Lillehammer

PEN Eritrea i eksils andre kongress ble arrangert på Lillehammer 5.-9. juli 2017 med 17 deltakere bosatt i Norge, Sverige, Tyskland, Sveits, England, Frankrike og USA. Kongressen var senterets første fysiske møte siden senteret ble etablert i oktober 2014.

Kongressens fremste mål var å etablere vedtekter, diskutere økonomi og sponsorer, samt legge en treårig strategi. I tillegg valgte kongressen president, styret, arbeidsutvalg og kasserer.

Haile Bizen Abrha, tidligere fribyforfatter i Kristiansand, ble gjenvalgt som leder av PEN Eritrea.

PEN Eritreas medlemmer møttes på Lillehammer i juli til senterets første fysiske kongress.

11. FRIBYER FOR FORFULGTE FORFATTERE

I Norge finnes det pr. 31.12.2017 fjorten byer og kommuner som er fribyer for forfulgte forfattere og andre ytrere – journalister, bloggere, karikaturtegnere, filmskapere, musikere, oversettere og andre. Felles for de nå nærmere 70 personene som siden midten av 1990-tallet har kommet til Norge gjennom fribyordningen, er at de i sine hjemland har stått opp mot undertrykkende regimer og ekstremistiske grupperinger, og av den grunn er blitt kneblet, sensurert, trakassert, fengslet og torturert.

11.1 NETTVERK OG SAMARBEIDSPARTNERE

Det internasjonale fribynettverket ICORN (International Cities of Refuge Network) bygger sin virksomhet på ICORN-charteret, den juridisk forpliktende medlemskontrakten med hver enkelt friby og nettverkets vedtekter.

Norsk PEN koordinerer arbeidet som gjøres for og med fribyforfatterne i de norske medlemsbyene i ICORN, og administrerer det årlige stipendiet på kr. 100 000 som hver norske friby får av Utenriksdepartementet.

Norsk PEN har innstillingsrett overfor Utlendingsdirektoratet (UDI) ved gjenbosetting av kvoteflyktninger til Norge. Det vil si at det er Norsk PEN som søker UDI om innreise- og oppholdstillatelse for forfulgte forfattere og deres familier som er blitt invitert til en av de norske fribyene.

Anders Heger har i perioden vært Norsk PENS hovedkontakt for ICORN og observatør for International PEN i ICORNs styre.

11.2. NASJONAL KOORDINATOR

Ingeborg Kværne har siden 1. mai 2015 vært ansatt i Norsk PEN som nasjonal koordinator for de norske fribyene. Stillingen er finansiert med prosjektmidler fra Utenriksdepartementet.

11.3 FRIBYENE

På verdensbasis er det nå godt over 60 fribyer fordelt på 18 land som er medlemmer i ICORN. Det er 14 norske fribyer med i nettverket: Stavanger, Bergen, Molde, Trondheim, Levanger, Harstad (friby for musikere), Tromsø, Lillehammer, Oslo, Drøbak, Bø, Skien, Kristiansand, Haugesund. Det er ikke etablert nye fribyer i Norge i 2017, men Vestfold fylkeskommune signerer i januar 2018 avtale med ICORN om å bli nytt «fribyfylke». Flere andre kommuner har vist interesse for å etablere seg som friby.

Det kom 5 nye fribyforfattere til de norske fribyene i 2017.

11.4. UTENRIKSDEPARTEMENTETS FRIBYSTIPEND

På vegne av UD forvalter Norsk PEN stipendene som de norske fribyene får for å støtte opp om fribyforfatterne/-kunstnerne faglige aktiviteter. Stipendet er pr. i dag kr 100 000,- pr. friby. Fribyenes arbeid med å tilrettelegge og bistå forfatterne i å utøve sitt yrke og utvikle sine forfatter- og kunstnerskap er jevnt over god. Fribyforfatterne deltar på seminarer, konferanser og litterære evenementer, verkene deres blir oversatt og formidlet i den grad mulighetene ligger til rette. Norsk PENs fribykoordinator er rådgiver overfor byene når det gjelder bruken av stipendet.

Fribyene må årlig rapportere til Norsk PEN om hvordan de har disponert fribystipendet. Norsk PEN vidererapporter til UD.

Oslo-ordfører Marianne Borgen tar imot det norske fribynettverket, her ved Helge Lunde fra ICORN og fribykoordinator Ingeborg Kværne.

11.5 NETTVERKSMØTER

Det norske nettverket av fribykoordinatorer og fribyforfattere møtes normalt en til to ganger i året. Norsk PENs fribykoordinator tar initiativ til og er medarrangør av disse møtene, mens fribyene veksler på å være lokalt vertskap. Nettverksmøtene er en viktig faglig og sosial møteplass for fribynettverket, med bl.a. workshops, foredrag, og utveksling av informasjon fra Norsk PEN, ICORN og de ulike byene på programmet.

I 2017 ble det arrangert to nettverksmøter. Det første fant sted i Harstad 24.-25. januar 2017, i samarbeid med fribyteamet i Harstad kommune. Ingeborg Kværne, Hege Newth og Trygve Åslund deltok for Norsk PEN. Varaordfører i Harstad, Maria Serafia Fjellstad, sto for åpningen av møtet. På programmet var det bl.a. innlegg og diskusjoner om hvordan byene best mulig kan organisere fribyarbeidet sitt, hvordan byene kan jobbe for å integrere fribyforfatterne/-kunstnerne i et mest mulig relevant faglig, lokalt nettverk, og dessuten en innføring i norsk bokbransje og forlagsverden, ved Trygve Åslund (forlagssjef i Aschehoug og styremedlem Norsk PEN).

Det andre nasjonale nettverksmøtet ble arrangert i Oslo 15.-16. november 2017, i samarbeid med friby Oslo/Deichmanske bibliotek. Byråd for kultur, idrett og frivillighet, Rina Mariann Hansen, åpnet møtet. En del av programmet var lagt til Oslo Rådhus, der ordfører Marianne Borgen deltok. I tillegg inneholdt programmet bl.a. presentasjoner fra Norsk Forfattersentrum, Norsk Oversetterforening og Fritt Ord (om å søke prosjekttilskudd). Mens fribykoordinatorene i alle byene var samlet til erfaringsutveksling, kunne fribyforfatterne velge mellom en omvisning på Nobels Fredssenter og Nasjonalbiblioteket, eller å delta i en journalistworkshop med Elisabeth Eide (professor i journalistikk ved HiOA og nestleder i Norsk PEN). Nettverksmøtet ble avsluttet med markeringen av fengslede forfatters dag og Ossietzkyprisutdelingen.

11.6 INTERNASJONAL MØTEVIRKSOMHET

ICORNs årlige møte for det internasjonale fribynettverket ble i 2017 arrangert på Lillehammer i dagene 30. mai til 2. juni, parallelt med at PEN International gjennomførte sin WiPC-kongress med Norsk PEN som nasjonalt vertskap. Hele Norsk PENs administrasjon og store deler av styret deltok.

Anders Heger har deltatt på 4 styremøter i ICORN som observatør for PEN International.

11.7 TILTAK FOR FRIBYFORFATTERE

I løpet av 2017 har fribyforfattere opptrådt, vært representert ved eller på andre måter blitt formidlet på en lang rekke arenaer, bl.a. flere litteratur- og musikkfestivaler, formidlingsarrangementer på bibliotek, på kunstutstillinger, konferanser og seminarer, som kommentatorer eller intervjuobjekter i både lokal og nasjonal presse, i tidsskrift, m.m. Det skal også understrekes at mange viderefører sitt arbeid og formidler sine ytringer i sine opprinnelige hjemland, først og fremst gjennom nettbaserte kanaler.

Arrangementer, tiltak og programmer initiert av fribykoordinatoren og Norsk PEN finansieres med eksterne midler. I perioden har Norsk PEN mottatt støtte fra Fritt Ord, Kulturrådet, Norsk Forfattersentrum, Norsk Oversetterforening, Den norske Forfatterforening, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, i tillegg til fribymidler fra Utenriksdepartementet.

Enkelte av fribyforfatterne ønsker å holde lav profil og har derfor noe begrenset aktivitet – av hensyn til egen sikkerhet, sikkerheten til familien i hjemlandet, eller av helsemessige og andre personlige årsaker.

11.8 DIVERSE

Norsk Oversetterforening har på eget initiativ videreført prosjektet med oversetterworkshop for fribyforfattere under Kapittelfestivalen i Stavanger, som første gang ble gjennomført i Norsk PENs regi i 2015. Deltakerne velges ut i samarbeid med Norsk PENs fribykoordinator. Workshopene blir avsluttet med arrangementer som del av festivalens program. Deltakerne på workshop under Kapittel i september 2017 var **Mehdi Mousavi** (fribyforfatter på Lillehammer, poet fra Iran) og **Gunstein Bakke, Fatemeh Ekhtesari** (fribyforfatter på Lillehammer, poet fra Iran) og **Anne Karin Torheim**, barne- og ungdomsbokforfatter **Shamim Ara Khanam** (fra Bangladesh, bosatt i Skien) og **Wera Sæther**, og **Mikail Eldin** (kulturjournalist og krigsreporter fra Tsjetsjenia, bosatt i Florø) og **Rune R. Moen**. Prosjektleder var **Johanne Fronth-Nygren** i Norsk Oversetterforening.

Ingeborg Kværne tok i april imot en gruppe fra Milan Šimecka Foundation Slovakia, som jobber med integreringsprosjekter, og orienterte dem om Norsk PEN og fribyordningen for forfulgte forfattere.

Ingeborg Kværne og generalsekretær deltok i mai på møte i Kulturrådet angående tilskuddsordninger for minoritetsspåklige og eksilforfattere, sammen med Norsk Oversetterforening, Den norske Forfatterforening og Norsk Forfattersentrum.

Ingeborg Kværne deltok i juni på innspillsmøte hos UDI vdr. fordeling av kvoter for overføringsflyktninger.

Fribyforfatter i Levanger, **Gunel Movlud**, mottok Ord i Grenseland-prisen 2017. Overrøkelsen fant sted under åpningen av Ord i Grenseland-festivalen i Fredrikstad 7. september. Hege Newth og Larissa Avelar var til stede på arrangementet; Hege Newth holdt tale til prisvinneren.

Ingeborg Kværne var i Harstad, 7.-8. september for å delta på Harstad kommunes markering av at fribyperioden til Abazar Hamid er formelt over.

Følgende fribyforfattere har medvirket på arrangementene til Norsk PENs komité for fengslede forfattere i 2017: Nada Yousif, Elahe Rahronya og Gunel Movlud (program: Kvinnelige eksilforfattere – om frykt, flukt, feminisme, frihet, 15. juni 2017) og Idrak Abbasov, Asieh Amini og Abazar Hamid (program: Aktivisme eller diplomati? Strategier for ytringsfrihetsarbeid, 19. oktober 2017)

Tidligere fribyforfatter i Tromsø, **Easterine Kire** fra Nagaland, ble tildelt Book of the Year Award under Tata Literature Live Awards 2017 i Mumbai for romanen «Son of the Thundercloud».

Fribyforfatter i Skien og forlegger fra Bangladesh, **Ahmedur Rashid Chowdury**, også kjent som «Tutul», holdt i mai foredraget «Who is killing Bangladesh's bloggers» på Oslo Freedom Forum.

Det nyoppstartede kulturmagasinet **55+** har i tre av sine seks 2017-utgaver hatt artikler om fribyordningen og følgende fribyforfattere: Dessale Bereket og Haile Bizen Abrha (nr. 3), Ahmedur Rashid Chowdury. (nr. 4) og Idrak Abbasov og Asieh Amini (nr. 8).

Ingeborg Kværne var en av innlederne på PEN Americas workshop «Building Bridges for Artist Safety» under WIPC-konferansen på Lillehammer i mai.

Gune I. Møvlud i samtale med Linn Stalsberg om frykt, flukt, feminisme og frihet.

12. KOMITEEN FOR FENGSELEDE FORFATTERE

Komiteen har i 2017 bestått av:

Brit Bildøen, komitéleder, Norsk PEN

Johanne Fronth-Nygren, medlem fra Norsk Oversetterforening (NO)

Mari Moen Holsve, medlem fra Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere (NBU)

Øivind Hånes, medlem fra Den norske Forfatterforening (DnF)

Jørgen Lorentzen, medlem fra Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF)

Norsk PENs Komité for fengslede forfattere – WiPC (Writers in Prison Committee) – skal rette søkelys mot fengslede kolleger og skribenter som på ulike vis er i fare. Komiteen tar ikke stilling til politiske spørsmål, men skal ivareta den fengslede sikkerhet ved å insistere på at han/hun får en rettfærdig dom, juridisk bistand, legetilsyn og besøk av familie. Komiteen protesterer mot enhver form for maktmisbruk, tortur, trakassering, trusler og forfølgelse av skribentene og familiene deres gjennom å sende brev og appeller til myndighetene i land der retten til ytringsfrihet ikke ivaretas.

Norsk PENs Komité for fengslede forfattere består av en valgt representant fra Norsk PEN, som er leder av komiteen, og et valgt medlem fra hver av skribentorganisasjonene DnF, NBU, NO og NFFO. Komiteens leder og komitémedlemmer velges av

årsmøtet etter forslag fra styret.

Ingeborg Kværne har deltatt på komiteens møter og bistått komiteen med praktisk tilrettelegging.

12.1 STØTTE

Komiteen for fengslede forfattere har mottatt bidrag fra Norsk PEN, Norsk Forfattersentrum, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, Norsk Oversetterforening, Den norske Forfatterforening, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere og Fritt Ord.

12.2 RAPID ACTION NETWORK – RAN

RAN-brevene fra PEN International i London danner utgangspunktet for brevene til myndigheter der vi krever at retten til ytringsfrihet ivaretas. RAN er nøkkelen til en effektiv reaksjon i de tilfeller der skribentenes liv er i fare, eller det dreier seg om alvorlige fengselsforhold. Antallet RANs har gått ned de senere år, fordi PEN International i større grad satser på aksjoner, for eksempel rundt spesielle merkedager som Day of the Imprisoned Writer (av Norsk PEN kalt Fengslede Forfatters Dag, arrangert samtidig med utdeling av Ossietzky-prisen) eller rundt større begivenheter, som for eksempel idrettsarrangementer i land der ytringsfriheten har dårlige kår. Brevene til myndigheter publiseres fortløpende på Norsk PENs nettside. I 2017 ble det sendt 22 protestbrev.

Komiteen for fengslede forfattere følger opp de fleste RAN-brevene fra PEN International, men prøver også å arbeide mer i retning av aksjoner og andre markeringer.

12.3 AKSJONER

6. april: Demonstrasjon utenfor den pakistanske ambassaden

Norsk PEN deltok i demonstrasjon mot fengslingen av bloggeren Ayaz Nizami for blasfemianklager, nestleder Elisabeth Eide holdt appell utenfor den pakistanske ambassaden.

2. desember: Nyttårskortaksjon!

For tredje år på rad, arrangerte komiteen sammen med administrasjonen en Nyttårskortaksjon på Litteraturhuset. PEN-medlemmer og venner ble invitert på gløgg, pepperkaker og et viktig førjulstreff for å skrive postkort til fengslede forfattere. Senhøstes hvert år utarbeider PEN International en liste med adresser til godt over femti fengslede forfattere, eller i noen tilfeller familiene deres. Vi følger disse listene samt at vi plusser på noen forfattere vi selv jobber spesielt med.

Forfatterkvelder

Siden april i 2015 har komiteen stått for flere forfatterkvelder på Litteraturhuset i Oslo, der vi har tatt opp ulike tema knyttet til det å være forfatter i eksil. Disse kveldene har vært svært godt besøkt, og tilbakemeldingene fra de medvirkende viser at det er stort behov for denne typen arrangementer, som også blir en viktig møteplass.

Komiteen har arrangert følgende arrangementer i 2017:

15. juni: Kvinnelige eksilforfattere - om frykt, flukt, feminisme, frihet

Se detaljer under punkt 4.1.

19. oktober: Aktivisme eller demokrati? Strategier for ytringsfrihetsarbeid

Se detaljer under punkt 4.1.

4. november: Nordisk protest til presidenten i Iran mot fengslingen av Sedigeh Vasmaghi

Norsk PEN, Svensk PEN, Dansk PEN og Finsk PEN sendte et felles brev til presidenten i Iran, Hassan Rouhani, og protesterte mot arrestasjonen av den kjente iranske poeten og advokaten Sedigeh Vasmaghi. Hun ble pågrepet på Teheran flyplass 14. oktober. Vasmaghi ble løslatt mot kausjon 4. november, siktelsen mot henne står ved lag.

16. november: Ossietzkyprisen/markering av Fengslede Forfatteres Dag

Se detaljer under punkt 4.1.

Raif Badawi, bloggeren og samvittighetsfangen fra Saudi-Arabia

6. januar: Dag Larsen holdt appell for på vegne av Norsk PEN på årets første markering foran den saudiarabiske ambassaden.

16. juni: 17. juni var det 5 år siden Badawi startet soningen av sin dom på 10 års fengsel. At han har sonet halve straffen ble markert over hele verden. Amnesty Norge markerte det 16. juni foran den saudiarabiske ambassaden. Hege Newth holdt appell for Norsk PEN.

12.4 ÆRESMEDLEMMER

Styret i Norsk PEN utnevnte den amerikanske varsleren Edward Snowden og den iranske journalisten og menneskerettighetsforkjemperen Narges Mohammadi til æresmedlemmer i 2017.

Når Norsk PEN utnevner forfulgte forfatterne og journalister til æresmedlemmer, betyr det at vi forplikter oss til å følge opp disse menneskene spesielt. For

Arifur Rahman og Ingeborg Senne set skriver kort til fengslede forfattere og journalister.

øyeblikket har Norsk PEN 5 æresmedlemmer, de øvrige er Asli Erdogan, Can Dundar og Khadija Ismayilova. Det er Komiteen for fengslede forfattere som innstiller nye æresmedlemmer til styret i Norsk PEN.

Resultatregnskap

Alle beløp i NOK	Note	2017	2016
Driftsinntekter:			
Tilskudd Norsk Faglitterær Forfatter og Oversetterforening		100 000	0
Medlemskontingenter		317 000	322 300
Tilskudd Forleggerforeningen		250 000	250 000
Tilskudd Skribentorganisasjonene		75 000	75 000
Tilskudd Norsk Journalistlag		90 000	90 000
Tilskudd Kritikerlaget		10 000	10 000
Prosjektinntekter UD-midler		3 875 665	3 281 144
Tilskudd andre prosjekter	6	745 301	1 448 791
Annen driftsinntekt		477 915	280 347
Sum driftsinntekter		5 940 881	5 757 582
Driftskostnader:			
Kontingenter		126 053	75 395
Lønnskostnad	2	828 031	685 989
Administrasjonskostnader	2	268 813	218 678
Prosjektkostnader UD-midler		3 875 665	3 329 886
Prosjektkostnader andre prosjekter		835 822	1 448 791
Sum driftskostnader		5 934 384	5 758 739
Driftsresultat		6 497	- 1 157
Finansinntekter og -kostnader:			
Annen renteinntekt		6 301	8 102
Annen finansinntekt		88	544
Annen rentekostnad		446	561
Annen finanskostnad		0	8
Resultat av finansposter		5 943	8 077
ÅRSRESULTAT		12 440	6920
Overføringer:			
Avsatt til annen egenkapital		12 440	6 920

Balanse per 31. desember

Alle beløp i NOK	Note	2017	2016
Eiendeler:			
Omløpsmidler:			
Fordringer			
Medlemsfordringer	5	32 850	25 450
Andre kortsiktige fordringer		0	254 283
Sum fordringer		32 850	279 733
Bankinnskudd	3	2 639 506	2 306 795
Sum omløpsmidler		2 672 356	2 586 528
Sum eiendeler		2672 356	2 586 528
Egenkapital og gjeld:			
Egenkapital:			
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital		361 017	348 577
Sum egenkapital		361 017	348 577
Gjeld:			
Langsiktig gjeld			
Andre avsetninger for forpliktelser		102 116	110 277
Kortsiktig gjeld			
Skyldig offentlige avgifter	4	109 796	109 694
Annen kortsiktig gjeld	4	2 099 427	2 017 980
Sum kortsiktig gjeld		2 209 223	2 127 674
Sum gjeld		2 311 339	2 237 951
Sum egenkapital og gjeld		2672 356	2 586 528

Oslo, 27. februar 2018
I styret for Norsk PEN

William Nygaard
Styreleder

Petter Normann Waage
Styremedlem

Dag Larsen
Styremedlem

Elisabeth Eide
Nestleder

Rune Ottosen
Styremedlem

Åshild Eidem
Styremedlem

Hege Newth
Generalsekretær

Brit Bildøen
Styremedlem

Arne Svingen
Styremedlem

Kjersti Løken Stavrum
Styremedlem

Noter til årsregnskapet for 2017

(alle beløp i NOK)

1. REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak. Regnskapet er basert på de grunnleggende prinsipper som historisk kost, sammenlignbarhet, fortsatt drift, kongruens og forsiktighet. Transaksjoner regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntekt inntektsføres når den er opptjent. Utgifter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt inntektsføres. Årsregnskapet er avlagt etter samme prinsipper som i foregående år.

2. YTELSE TIL ANSATTE OG TILLITSVALGTE

Det har i gjennomsnitt vært ansatt 3 årsverk i regnskapsåret. Det har ikke vært utbetalt godtgjørelse til styret i 2017.

Lønnskostnader	2017	2016
Lønninger	1 389 901	1 390 532
Folketrygdavgift	218 346	232 210
Pensjonskostnader	155 391	173 071
Andre personalkostnader	1 793	11 515
Overført til prosjektrengskap	- 937 401	-1 121 339
Totale lønnskostnader	828 030	685 989

Ytelser til ledende personer i 2017	Generalsekretær
Lønninger	618 298
Annen godtgjørelse	5 069
Sum	623 367

Godtgjørelse til revisor

Total kostnadsført godtgjørelse til revisor fordeles som følger:

Lovpålagt revisjon	26 500
Andre revisjonsrelaterte tjenester	22 625
Andre tjenester utenfor revisjonen	55 063
Sum	104 188

3. BUNDNE MIDLER BANKINNSKUDD

Bankinnskudd for skattetrekk	83 076
UD-midler og andre prosjektmidler	1 236 889
Andre bundne midler	800 242
Sum øremerkede midler	2 120 207

4. AVSETNING ØREMERKEDE MIDLER

Ubenyttet tilskudd prosjektmidler	-1 786 046
Skyldig forskuddstrekk	- 54 367
Annen avsetning	- 100 000
Sum øremerkede midler	- 1 940 413

5. MEDLEMSFORDRINGER

Fordringer er vurdert til laveste av pålydende og virkelig verdi. Det er foretatt en avsetning til mulig tap på medlemsfordringer på kr 32 850 pr. 31. desember 2017.

6. TILSKUDD ANDRE PROSJEKTER

Tilskudd til andre prosjekter består av støtte fra følgende bidragsytere:

	2017
Fritt Ord	280 961
Hordaland Fylkeskommune	32 000
Vigmostad & Bjørke AS	15 000
Nordisk kulturfond	22 054
Norsk Kulturråd	48 000
Major og advokat Eivind Eckbos Legat	300 000
Forfatterforeningen	10 000
Norsk Oversetterforening	10 000
Norsk Forfattersentrum	6 600
Endring ubrukte midler	20 686
Sum tilskudd andre prosjekter	745 301

PENs charter

PENs arbeid hviler på følgende prinsipper:

1. Litteratur kjenner ingen grenser og må kunne spres fritt mellom nasjoner, til tross for politiske eller internasjonale omveltninger.
2. Under ingen omstendigheter, og spesielt ikke i krigstid, skal åndsverk som en felles arv for menneskeheten berøres av nasjonale eller politiske interesser.
3. Medlemmer av PEN skal til enhver tid bruke den innflytelsen de har til å fremme god forståelse og gjensidig respekt mellom nasjoner og folkegrupper; de forplikter seg til å gjøre sitt ytterste for å fjerne alt hat og til å kjempe for idealet om en menneskehet som lever i fred i en felles verden.
4. PEN står for prinsippet om uhindret utveksling av tanker innenfor enhver nasjon og mellom alle nasjoner, og medlemmer forplikter seg til å motsette seg enhver form for undertrykkelse av ytringsfriheten i det landet og samfunnet de hører hjemme, samt i resten av verden der dette er mulig. PEN støtter en fri presse og er motstander av vilkårlig sensur i fredstid. PEN anser at verdens nødvendige utvikling mot en mer velorganisert politisk og økonomisk orden forutsetter en fri kritikk av regjeringer, administrasjoner og institusjoner. Medlemmer forplikter seg til å protestere mot misbruk av en fri presse, løgnaktige publikasjoner, bevisste usannheter og forvrengning av fakta.